

бастамашыл әлеуметтік жобаларды қолдау мақсатында өткізіледі.

Байқаудың негізгі міндеттері болып табылады:

- 1) Қазақстан Республикасында іске асырылатын үздік бастамашыл әлеуметтік жобаларды анықтау;
- 2) ұсынылған әлеуметтік жобаларда қолданылған үздік тәжірибелерді кеңінен тарату;
- 3) өзекті әлеуметтік мәселелерді шешуде мемлекеттің, азаматтық қоғамның, бизнестің және азаматтардың өздерінің күшін біріктіру.

Әдебиеттер

1. «Өрлеу» жобасына қатысуға арналған құжаттар нысандарын бекіту туралы" Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің 2018 жылғы 9 қаңтардағы № 5 бұйрығы.

2. «Қазақстан Республикасын әлеуметтік дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасын және Әлеуметтік жаңғыртудың 2016 жылға дейінгі кезеңге арналған жоспарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2014 жылғы 24 сәуірдегі № 396 қаулысы.

Келдібек А.Н., 1 курс (академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші – э.ғ.м., аға оқытушы Ескерова З.А.

ӘЛЕУМЕТТІК САЛАНЫҢ МӘНІ МЕН НЕГІЗГІ ҚҰРАУШЫЛАРЫН ТАЛДАУ

Егер экономикалық процестерді мемлекеттік реттеу оның бағытталған тұлғаларына ықпал ететін болса, онда әлеуметтік реттеу экономикаға қатынасы бойынша халықтың кең топтарына қатысты болады. Мемлекеттің әлеуметтік және экономикалық іс-әрекетінің үздіксіз байланысы барысында әлеуметтік саясатты жүзеге асыру шеңберінде маңызды экономикалық мәселелер шешіледі. Мысалы, әлеуметтік бағдарламалардың кеңінен таралуы олардың қоғамның неғұрлым әлжуаз топтарының қызығушылықтарына жауап беруімен ғана емес, сонымен қатар объективті экономикалық қажеттілікпен түсіндіріледі. Осы тұрғыдан барлық индустриалды дамыған мемлекеттердегі әлеуметтік салаға мемлекеттік араласудың маңызды мәселелерінің бірі – нарықтық экономикада циклдық тұрғыда дамиды және туындайтын әлеуметтік тығыздықтың алдын алу.

Әрине, әлеуметтік салаға мемлекеттік араласу қоғамды тұрақтандырудың маңызды қызметін атқарады. Басқаша айтқанда, мемлекет әлеуметтік аяда экономикадан кем болмайтын рольді атқарады.

Мұнда әлеуметтік саланы мемлекеттік реттеудің қоғамдық өмірдің айтарлықтай кең спектрін қамтитынын айта кету керек. Мемлекет нарықтық қатынастардың әлеуметтік бағыттылығының кепілі болып табылады (оның ішінде кәсіпкерлік пен тұтастай қоғамның мүддесінде). Таза күйінде алынған еркін бәсекелестік пен еркін нарық қағидасы нәлдік сомамен өзіндік ойынды

білдіреді, оған сәйкес бір тарап ұтысы екінші тараптың ұтылғанына тең болады және керісінше. Мемлекетпен жүзеге асырылып отыратын сәйкес түзетусіз мұндай жағдай қоғамдағы әлеуметтік жанжалдар мен тұрақсыздықтың факторына айналуы мүмкін, бұл, өз кезегінде, жекелеген кәсіпорын, корпорациялар мен жалпы ел экономикасының жағдайына ықпал етпей қоймайды.

Егер әлеуметтік-нарықтық қатынастарды ұйымдастырудың басты қағидасының кәсіпкерлік еркіндігінің халықтың әлжуаз топтарына әлеуметтік көмек көрсету қағидасымен үйлесімділігі екенін ескерсек, бұл айтарлықтай заңды құбылыс. Аталмыш көзқарас тұрғысынан мемлекет іс-әрекетінің маңызды бағыттарының бірі – халықтың жиынтық сұранысын лайықты деңгейде ұстап тұру, жұмысбастылықтың жоғары деңгейін қамтамасыз ету, әлеуметтік салаға қызмет көрсету, арнайы әлеуметтік жеңілдіктер мен инвесторларға кепілдік ұсыну бағдарламаларын жүзеге асыру.

Мұнда мүлдем басқа қағидаларды басшылыққа алатын мемлекет шешуші рольге ие. Бұл әсіресе қоғамдық игіліктерді анықтау қажет болатын салаларда зор. Мұнда қатысушыларының қажеттіліктерін толық көлемде қанағаттандыруға қабілетсіз нарықтың әлсіздігі байқалады. Қоғамдық игіліктерге әлемдік экономикалық ғылым мен шаруашылық тәжірибе нарықтық жүйе жеке тұтыну тауарларының ерекшеліктеріне қайшы келгендіктен, өндіруді көздемейтін тауарлар мен қызметтерді жатқызады»: бір субъектімен тұтыныла отырып, олар өзгелердің тұтынылуы үшін жеткілікті болады.

Д. Брюммерхофф атап өткендей, жеке игіліктерге қатысты игіліктер көлеміндегі айырмашылық шешуші рольге ие болмайды, себебі әр азамат өзі қалайтын игіліктер санын таңдай алады. «Қоғамдық игіліктерге қатысты барлығы пайдалана алатын игіліктердің белгілі көлемі туралы ғана шешім қабылдануы мүмкін. Қоғамдық игіліктерге деген қажеттілік белгілі баға бойынша игіліктердің қалаулы санын сатып алу арқылы анықтала алмайтындықтан, барлығына ұсынылатын игіліктер санына қатысты келісімге келу қажет». Мұнда қоғамдық игіліктерді бөлуде мемлекет белгілі рольге ие болады.

Мемлекеттің міндеті – өндірістің пайдалылығына қол жеткізу емес, халықты қажетті тауарлар мен қызметтердің бөлігімен қамтамасыз ету. Сонымен қатар, егер мемлекеттің міндетіне халыққа қоғамдық игіліктерді ұсыну кірсе, онда аталмыш игіліктердің барлығының мемлекетпен өндірілуі міндетті емес. Ол негізінен нарық құрай алмайтын игіліктерді өндіреді. Мысалы, нарық сыртқы және ішкі қауіптен ел қорғанысын қамтамасыз етуге, құқық қорғау іс-әрекетін, қоршаған ортаның қорғанысын қамтамасыз ете алмайды. Аталмыш категориялы тауарлар мен қызметтердің басым үлесі мемлекетпен өндіріліп, бөлінеді.

Мемлекеттің әлеуметтік саясаты халықтың кең топтарының әл-ауқатын қамтамасыз ету, халықтың әлжуаз топтарына көмек көрсету, түрлі топтардың табыстарындағы шамадан тыс теңсіздіктерді жою, әлеуметтік теңсіздікті жою үшін мемлекетпен қабылданып, жүзеге асырылатын шаралар кешенін білдіреді.

Осылайша, мемлекет нарықтың қызмет етуіне тікелей араласу және салықтар мен өзге жүйелер көмегімен жанама араласу жолымен табыстарды бөлуді реттеу міндетін шешеді. Салық салу механизмі мен әлеуметтік қамтамасыз ету бойынша мемлекеттік шығындар механизмі арқылы ұлттық табыс үлесінің басым бөлігі салыстырмалы байлардан салыстырмалы кедейлерге өтеді.

Әдебиеттер

1. Высоцкий, П.А. Государственное регулирование предпринимательства в современных условиях / П.А. Высоцкий. - М.: Наука, 2016. - 621 с.

2. Ержанова С.К., Ескерова З.А. Шағын және орта бизнес субъектілерін мемлекеттік қолдаудың әлемдік практикасы. «Перспективы развития экономики, технологий и образования» межд.научно-практ.конф., посвящ. 30-летию независимости Республики Казахстан и 30-летию академии «Кайнар» . 14 апреля 2021 год. С.74-78

Кенжебекова А.Қ., 3 курс (Қазтұтынуодағы Қарағанды университеті)
Ғылыми жетекші – Философия докторы (PhD), доцент Спанова Б.К.

МЕМЛЕКЕТТІК БИЛІК ОРГАНДАРЫНДАҒЫ ЖОБАЛЫҚ БАСҚАРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Бизнес пен мемлекеттік органдар арасындағы іс-әрекет негіздеріндегі айырмашылықтарға қарамастан, жобалық басқару жұмысты ұйымдастыру нысаны ретінде билік органдарының жұмысында да қолданылуы мүмкін.

Қойылған мақсаттарға қол жеткізу және қазіргі жағдайда бюджет қаражатын тиімді жұмсау үшін жаңа басқару құралдарын енгізу және пайдалану қажет.

Осындай құралдардың бірі-жобалық басқару. Бүкіл әлемде жобалық басқару әдістері өзінің қажеттілігі мен тиімділігін көрсетті. Дамыған елдердің үкіметі бағдарламалық қағидат бойынша бюджет процесін қалыптастырып, осылайша мемлекеттік органдарында жобалық басқару тәжірибесін дамыту үшін алғышарттар жасады [1]. Өйткені мемлекеттік бағдарлама - бұл жобалар жүйесі. Осы кезеңде жобалық басқарудың тиімді технологияларын енгізе отырып, мемлекеттік билік органдарының қызметін тиісті түрде жетілдіру қажеттілігі туындайды.

Мемлекеттік органда (кез-келген басқа ұйымда сияқты) бір-бірінен елеулі түрде ерекшеленетін екі қызмет түрін шартты түрде бөлуге болады: үдерісті (операциялық) және жобалық. Процесс қызметі циклдік, қайталанатын сипатқа ие, көбінесе, ұйымдастыру және нақты процестерді жүзеге асыру үшін құрылады. Процесс-бұл ресурстарды тұтынатын және тұтынушы үшін құнды нәтиже жасайтын үнемі қайталанатын операциялар тізбегі. Және керісінше, қандай да бір көрсеткіштерді дамыту, жаңғырту, жақсарту үшін жобаларды іске асыру арқылы жүзеге асырылатын сапалы жаңа өзгерістер талап етіледі. Жоба-бұл уақыт бойынша шектелген, көптеген жобаларды біріктіретін,